

כל האומר ראובן חטא. צמעה צלחה: דכתיב. צמעה צלחה: ויהיו בני יעקב וגו' להוילא מלכך שלא מחשדנו:

לאו רבי שמעון בן אלעזר היא, וש"מ יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון, ותיובתא דרב אמי תיובתא: שם אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, שנאמר (בראשית לה) "ויהיו בני יעקב שנים עשר" מלמד ששקולים כאחד, אלא

עין איה

האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, שנאמר "ויהיו בני יעקב שנים עשר", מלמד ששקולים כאחד, אלא מה אני מקיים "וישכב את בלהה פילגש אביו", מלמד שבלבל מצעו של אביו, ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עם בלהה. הרשימות הקדושות שכל המאורעות שע"פ החכמה האלהית העליונה צריכות הנה להכתב בתורה, איך הן ראיות לעשות עלינו, שקול הכל בפלס וקו משפט אלהי. וכאשר אותו המוכן של הסיפור, היסוד הפנימי שבו שהוא צריך לרשום בנפש, אם יתואר כפי פשוטו, לא נוכל מרחוק לפעמים להבין את עיקר ערכו, אז נשקל בשקל הקודש ע"פ אל דיעות באיזה לבוש יתלבש הסיפור, באופן שכאשר יגיע אלינו, יהיה ערכו ממש אותו הערך הראוי שיעשה רישומו עלינו. ובזה המהלך תתאחד תורה שבע"פ עם תורה שבכתב, שאם במהלך הזמנים ימצא שאותו הרושם שהמעטפה של הענין פועל עלינו כבר יצא מגדרו מצדנו, והדבר פועל עלינו שלא כפי המוכן הראוי, ע"כ תגלה אז לנו האורה של תורה שבע"פ, ע"פ רשומי הדרשות, להוביל את רעיונינו אל עצם המאורע כמו שהוא, שאז בקבצנו יחד את הרושם הפשטי הנראה מדברי תורה בחיצוניותם, ואת הרושם החיפושי הבא מעומק הדרשה, שכל אחד מאלה יש לו נטיות מיוחדות לפעול על הנפש, המוכן הפשטי מצד פשטותו והרגלנו בו מנעורים, והרושם המדרשי מצד חידושו ורוממות מחקרו, בהתחברם יחד ישמר הרושם הנרצה כפי המחוגה האלהית הראויה לדרכי תורת חיים על ישראל.

פעולת האבות, הגדולה מאד על ישראל, היא כוללת ג"כ שכל פרטי סדרי חייהם פעלו את פעולתם על האומה בהוה ובעתיד, וק"ו בעבר. הרוח השורר בבית יעקב, שעל שמו נקראנו כולנו, הוא מתהלך גם עתה בקרבנו, וכל האור שבתוכו הוא מאיר בלבבנו עדי עד. ואם עבר על הבית איזה רושם ערפלי, הנהו עושה גם עלינו את רישומו, ואנו סובלים ומתעוררים להאירו, כיד ד' הנטויה על עמו

תיובתא. השאלה אם הבחירה הפרטית תוכל כ"כ להתרומם, עד כדי להעביר לגמרי את הירידה שבאה לאדם הפרטי מצד אותו החלק שפרטיותו נפגמת מסבת הפגימה הכוללת של הירידה הכללית, תתפלג לפנינו עכשיו לשני חלקים: חלק אחד, האפשרות של עליית האדם בערכו הפרטי, בהיותו לעצמו, במעלה היותר עליונה מן הטוב החכמה והחסידות הנאותים לו. והחלק השני הוא, אם יתכן שימצא ג"כ ע"י פיתוח שלמותו, הנהגה כוללת שבה ידריך את הכלל, את החברה האנושית, וגם במרחב חיים הכוללים, שרבו מאד סיבוכיהם, לא יהיה מקום לחטא ועון לפגום, באופן שיוכל להיות גם בריבוי פעלים העומד במילוי השלמתו במדה כ"כ עליונה, עד שאין צורך עוד לבנינו ההוה להסתיר למען תת מקום לתכונה יותר מעולה ונכבדת.

וכאשר מצינו דאמנם נמצאו יחידים שהם התעלו מן החטא בערכם הפרטי, שמשו ואהרן לא הגיעו לזה, ועכ"ז לא נאמר שירדה מעלתם לעומתם, מפני שהם בתור אנשים פרטיים, שרק בגניזה היה עמם נמצא כל אוצר הטוב השמור ג"כ אל הכלל כולו, הם יכלו להגיע עד אותה המעלה של ההתרוממות הגמורה, שאין לשום חטא ועון יחש עמה. אבל כשיצאו היותר שלמים שבמין האנושי להנהיג את הכלל, בתור הסיבוך העצום שבארחות החיים הכלליים, למדה זו לא תוכל האנושיות [ות] להגיע, עד שלא תמנע את הפרטים המנהיגים אותה בשפלותה, ממעלתם הרוממה. ע"כ, משה ואהרן בחטאם מתו, בחטא המסוכב מסבל ההנהגה הכוללת, ואע"ג דיש מיתה בלא חטא של אדם פרטי, ותיובתא דר"א ששולל את מציאות האפשרויות של מיתה בלא חטא, שהיא אמנם מוכרחת לבא מצד המחלה של החברה הכללית, שבקרבה ובסבתה החטא מוכרח באיזה אופן שיהי' בכל מי שעליו הוטלה המשרה הכוללת של הדרכת הציבור בכללותו.

מד. א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל

מה אני מקיים (שם) "וישכב את בלהה פילגש אביו", מלמד שבלבל מצעו של אביו ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עם בלהה. תני ר' שמעון בן אלעזר אומר מוצל אותו צדיק מאותו עון ולא בא מעשה זה לידו, אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר (דברים כז) "ארור שוכב עם אשת אביו" ויבא חטא זה לידו, אלא מה אני מקיים "וישכב את בלהה פילגש אביו", עלבון אמו תבע, אמר אם אחות

ויבא חטא זה לידו. ויגזור הקצ"ה שיהיו בניו מן המקללים. (אמר הכותב כיון הרצ לקדוק ערצ אמיטי):

עין איה

והנבלה שבא בירושה, מורשה לנו מאבותינו הקדושים, מעיד לנו על עצם טבע הטהרה שהיה קבוע בנפשם הם, לשנא את הרעות והדברים השפלים והמגונים הללו, שהם עולבי נפש האדם הישרה, האלהית, עד שא"א כלל שתמצא איזו פעם בנפשם נטיה לגיעולים כמו אלה. גם המטרה העליונה ששתה החכמה האלהית, במה שסבבה שהאומה הזאת, הנבחרת להיות לעם קדוש לד', תהיה מצויינת בעומק טבעה לקדושה תכנית ע"פ מורשת אבות, היא הטביעה ביותר את חוזק הטבע בנפשות ראשי גזענו לשרשי הקדושה והצד הכללי, עד שלא יתכן שתניח חפצה מידה לפגום את כל יסוד מגמתה. וא"א ג"כ שבמקום שכ"כ נתחזקה ההכרה בתיעוב הנבלה, עד שהד קולה של כללות האומה יצתה בהר עיבל, לומר "ארור שוכב עם אשת אביו", ויבא חטא זה לידו, נגד תכונתו העצמית, שיצתה כ"כ חיה ואמיצה בבנים, בתכונה כ"כ אדירה ועמוקה.

ונחלתו. רוחו הגדול והתמים של אבן ישראל, יעקב אבינו, כפי אותה המדה אשר מלא את הבית, אנו מלאים גם אנו מהודו, ואם איזה רוח עבר, וע"י איזה סכסוך פנימי נתכוון מעט אורו של ישראל מהופיע בכל עזו בבית פנימה, הנה ליקוי אור זה מגיע לנו ממרחקים בתור פגימה גדולה ורבת ערך. ע"כ, במחוגה אלהית נשערה אותה ההשתנות של הופעת כחו של יעקב אבינו במלא עזו במשטר הבית ע"י הפגעתו של ראובן, ע"פ פעולתה בחלישות החיל של קדושת אמת המגיע לנו מזה, דוקא כאילו שכב עם בלהה. אמנם בחפצינו לתאר את ערכו של ראובן ע"פ זאת המדה, עלינו לשוב לאחור ע"פ אור הדרש שבתורה שבע"פ, שהשאירה לנו תורה ברישומיה הנאמנים, עד שכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, ודוקא ע"י עומק הדרש אנו באים להמטרה של הצגת הענין במעטפה זאת למען התוכן הפנימי הנוגע לנו, שמעלה עליו הכתוב כאילו כך היה.

מו. אלא מה אני מקיים "וישכב את בלהה פילגש אביו", עלבון אמו תבע, אמר אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי, עמד ובלבל את מצעה. ההוה והעתיד המה שני העמודים שעל פיהם יבנה אושר הכלל והפרט, אושר הבית והאומה. כשהנהגה היא מושלמת ומוצלת מכל חתחתים שבדרכים, אז יגלה ההוה בכל אורו, ויהיה גם הוא מדריך נאה אל העתיד הנשגב ונשא ממנו. דרכי ההוה הנאים והטובים, הממולאים ברכה ויושר, הם הם ראויים הגם לנשאות אותנו אל העתיד הטוב והמרומם. רק ע"י מכשולים ופרעות יורס היחש שבין ההוה והעתיד, והפרט וכן הכלל יהיו צריכים לדלג על רגשי ההוה מאין פנות להגיע על ידם לאורח חיים הסלול של העתיד.

מה. תניא, רשב"א אומר, מוצל אותו צדיק מאותו עון ולא בא מעשה זה לידו, אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר "ארור שוכב עם אשת אביו", ויבא חטא זה לידו. החטאים, שהם [עבירות על] יסודות המוסר ונעוצים יפה בטבע הקדושה הפנימית של הנשמה הישראלית, הגם מורשה לקהלת יעקב¹, לתעבם מצד טבע הקדושה של המוסר המורשי של קדושת ירושת אבות. כדי להוציא מן הכח הגנוז אל הפועל את הטבע הפנימי הישראלי למוסדות הצדק, נצטוינו בהתחלת כניסתנו לא"י להביע מחאתנו הכללית על כל פורע מוסר ועושה נבלה, חוץ מאותו הצד העליון שכבר נצטוינו על כללה של תורה ופרטיה, מצד ההכרה הכללית הנעוצה בעומק הטבע של הנשמה של האומה כולה, "ואמר כל העם אמן"². הטבע של תיעוב הרע

מה. 1. עפ"י דברים לג, ד. 2. שם כז, כ.